

Een hoop stenen

Ode aan een dorp

Colofon

ISBN: 978 94 6365 797 6

1e druk 2025

© 2025, Nancy Wiltink

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Een hoop stenen

Ode aan een dorp

Nancy Wiltink

Steen

Verdriet kit al mijn krachten samen,
zodat ik roerloos word als steen.
Mijn hele wezen wordt materie,
een ondoordringbaar star mysterie,
o sla de rots, opdat ik ween.

M. Vasalis

Verwoesting

In de oude boekenkast, onder een stripboek ligt een goed gelezen herdruk van een boek uit 1864. Op het schutblad staat: 'Voor mijn lieve Kik, over ons lieve dorp. Pappa'. Op diverse plekken is een grasspriet tussen de bladzijden gestoken, bij wijze van ezelsoor. Zoals deze:

Een zondag in 1641 aan de grens van la Comté, een 'vrije heerlijkheid', waar de Franse koning Louis geen gezag over heeft. Het is oorlog. De klokken van de kerk in het midden van de kleine stad aan de Saône luiden het begin van de dag in. De mensen bidden.

Een Frans leger van ruim zeventuizend edelen en soldaten, voetvolk en ruiters, trekt op. In de vroege ochtend verschijnen ze met vijf enorme kanonnen voor de poorten van het stadje dat al jaren de toegang tot het achterland heeft weten te bewaren. "Geef je over!" schreeuwt de Franse bevelhebber van onderaan de muur.

"Geen sprake van," is het antwoord.

De kanonnen worden in gereedheid gebracht en beschieten de muren. Al snel ontstaat er een serieus gat.

De gouverneur van de stad weet dat hij met tweehonderd man tegen zeventuizend geen schijn van kans maakt en trekt zich met zijn manschappen terug op het kasteel, een stevig fort op een kleine heuvel aan de andere kant van de rivier. Van de vier torens die het kasteel ooit sierden, is er door de lange oorlog nog maar één over. De muren zijn gelukkig ongelofelijk dik en sterk. Die houden het nog wel even.

De Franse bevelhebber doet een voorstel voor een gunstige overgave, waarbij iedereen zal worden gespaard. De gouverneur accepteert dit aanbod, tot afgrijzen van zijn mannen, die weten hoezeer de Fransen hen haten, omdat vele Franse gevangenen

in de kelders van het kasteel zijn mishandeld en gemarteld. Toch laat de gouverneur de poorten van het kasteel openen en marcheert hij aan het hoofd van zijn kleine leger naar buiten, terwijl de Franse soldaten hen van een afstand staan uit te schelden.

Zodra ze recht tegenover hen staan, geeft de gouverneur de schat van het kasteel aan een van de Franse edelen die hij goed kent, en bezweert hem om deze te bewaren op zijn woord van eer.

Meteen daarna breken de Fransen hun belofte. Alle soldaten die uit het kasteel zijn gekomen, worden gegrepen. Nadat ze hun bezittingen hebben moeten afstaan aan de vijand worden ze neergestoken, uit hun kleding worden de laatste gouden munten en edelstenen geroofd. Daarna wordt ook de burgerij afgeslacht. Het kasteel wordt volledig verwoest. Drie soldaten die zich in de toren hadden verschanst, worden levend verbrand. Zeven mensen weten te ontkomen door zich te verstoppen in een grafkelder in de kerk. Ze worden op de zaterdag na de aanval gevonden en vrijgelaten om te gaan waar ze willen. Zeven mensen, plus één: de gouverneur wordt ook gespaard en als krijgsgevangene afgevoerd.

Precies een week nadat de Fransen het stadje naderden, gaan op zondag de laatste resten van de geplunderde huizen in vlammen op. In de omringende steden en dorpen beieren de klokken en gaan de mensen ter kerke. Het Franse leger kan nu makkelijk het achterland innemen. De gouverneur wordt door een Franse rechtbank berecht en vrijgelaten, nadat hij van de schat die hij in bewaring had gegeven, de helft heeft betaald als vrijgeleide. In de ruïnes van het kasteel wordt nog gezocht naar méér kostbaarheden, maar daar wordt niets gevonden. Van het kasteel is slechts één muur over en een stapel stenen. Het dak van de kerk is ingestort.

Hoofdstuk één

Mezvelle, april en mei

Joanne stapt uit de auto. De avond valt, in de verte luiden kerkklokken. Ze loopt een bospad in en zoekt een plek achter een boomstam. Shit! Brandnetels. Ze moet te nodig om een andere plek te zoeken en hurkt. Net op tijd. Een goudgele, warme plas stroomt als een kleine rivier weg tussen het mos. Een beetje over haar gym schoenen, helaas. Met wat schoon mos veegt ze af. Nou nog opstaan, dat ging vroeger toch een stuk makkelijker.

Ze realiseert zich hoe kwetsbaar ze hier zit. Autosleutels zitten nog in de auto. Een auto nadert, remt even af en rijdt gelukkig door. Voor de zoveelste keer neemt ze zich voor oefeningen te gaan doen om de beenspieren te versterken. Ze trekt zich op aan de boomstam, haar vingers branden van de jonge brandnetels die ze daarbij geraakt heeft. Dit is de nieuwe werkelijkheid. Alleen op reis.

Als ze bij het huis aankomt, is het inmiddels donker. Een fel brandende straatlantaarn licht haar bij als ze met de enorme sleutel de voordeur open maakt. Het is een sleutel als van een kasteelpoort. Max wilde ervan af en maakte een penslot in de deur, boven het oude. Om vervolgens telkens te vergeten om die af te sluiten. Aan wie zal ze die sleutel over drie maanden overdragen?

Ze doet de hoofdschakelaar aan; gelukkig heeft Max een sticker geplakt bij het goede knopje. Dan gaat ze met de klaarliggende schroevendraaiers naar de put voor de voordeur om het putdekseel omhoog te wippen en de hoofdkraan open te draaien. Water, licht, elektriciteit voor een straalkachelkje, voorlopig is dat genoeg. Morgen zal ze de houtkachel wel aansteken.

Het huis is binnen vochtig en het ruikt er naar schimmel. Overal hangen spinnenwebben. Op tafel de uitwerpselen van een beest.

Ze gooit haar weekendtas in een hoek en steekt een kaars aan. Uit de koeltas komen de boodschappen die ze in België heeft gedaan, in de kast staat nog een pak groentesoep, goed tot een jaar geleden. Dat dan maar. Warme soep, lekker en makkelijk. Nog één keer de schimmel van de winter verjagen, dan kan ze hier de deur voorgoed achter zich dicht trekken. Op de slaapkamer stinkt het naar een ongeleegde asbak, die nog naast het bed staat. Het bed is opgemaakt, met een briefje erop in het handschrift van Max: 'Zeven nachten op geslapen'. Typisch Max. Ze gooit de asbak leeg en gaat tussen de lakens liggen waar Max zeven nachten in geslapen heeft. Het heeft niets gezelligs, maar voelt klam en koud aan. Was dit wel een goed idee?

Grauw ochtendlicht komt door de gordijnen de kamer in. Waar is ze? Ze blijft nog even liggen om na te denken over het huis. 'Ik ga het verkopen, Max,' zegt ze hardop. Dat snapt hij toch wel? Een Frans huis is voor een vrouw alleen geen doen, veel te veel gedoe. Al zou Max het er niet mee eens zijn, ze kan het geld goed gebruiken, en Kik en Antoine ook. 'Verkoopklaar maken', heeft ze tegen hen gezegd. Kik heeft geëist dat ze het huis nog één maand een kans geeft. 'Ga er gewoon eerst eens zitten mam, zonder pappa. Wie weet is dat fijn. Wie weet wil je het wel houden. Er is geen haast.' Typisch Kik, die inmiddels al vier jaar doet over haar master. Die zelf niet mee wilde. 'Alles daar doet me te veel denken aan pappa. Ik hoef er nog even niet heen. Maar voor jou lijkt het me ideaal. Een plek om af en toe tot rust te komen. Een plek die je kent, maar waar niets hoeft.' Ze bleef maar doorgaan. 'Mam, na al die jaren is het huis zo ongeveer af en dan wil jij het gaan verkopen? Ik weet van elke spijker nog wie hem erin heeft geslagen. Jij ook, toch? Je krijgt vast spijt.' Ze kan het zich niet voorstellen. Het gaan drie saaie maanden worden, dat staat wel vast. In een dorp dat ze al kent, in een huis dat ze kent, met burens die hun eigen leven leiden en niet zitten te wachten op een treurende weduwe uit Nederland. Saai, misschien is dat precies wat ze nu nodig heeft.

Ten slotte staat ze op, doet het gordijn open. Wat is dat nou? De burens uit Parijs hebben hun hele verwilderde tuin leeggehaald en een gigantisch houten terras aan hun huis gebouwd. Als een steiger in de Middellandse Zee. 'Is er geen 'vue' in ons buitenhuis? Nou, dan máken we vue.'

Dan ziet ze het water, vlakbij, tot aan de nieuwe steiger. De rivier is buiten zijn oevers getreden en wat normaal gesproken een weiland achter de tuin is, is nu een zee. Een bruine, spiegelende zee waar de notenbomen uit het water omhoogrijzen als merkwaardige masten van vastgelopen schepen. Vliegtuigstrepen lopen kriskras door het spiegelbeeld in het water. Het is mooi en zonnig weer, geen spoor van de regen die dit kennelijk allemaal heeft veroorzaakt.

Na het ontbijt het lastige moment: de overbuurvrouw van op de hoek. Normaal doet Max dat. Even een praatje, even checken wanneer de bakker komt en of er verder nog dingen zijn gebeurd in de straat. Twee keer zoenen, op tijd de derde inslikken en eerst wat algemene beleefdheden. 'Bonjour, comment ça va? Komt Max niet?' De vragen zijn altijd dezelfde. Zou de overbuurvrouw dat ook aan hem hebben gevraagd al die keren dat Max alleen ging? 'Komt Jeanne niet?' Of is het inmiddels algemeen bekend dat Joanne vaak moet werken en niet mee kan komen?

Het is de overbuurman die opendoet, op slippers en met een ronde blote buik boven een kort sportbroekje, ook al is het maar net zeventien graden. 'Ah, les hirondelles de Hollande sont là.' De zwaluwen zijn aangekomen, de zomer kan beginnen. De bakker is ermee opgehouden, laat hij meteen weten. Dat is helaas te verwachten in een dorp met maar negenennegentig stemgerechtigden, van zomergasten alleen kan een bakker niet leven. 'Max n'est pas là?'

Ze moet even naar adem happen. Het stuntelt eruit in halfbegrepen Frans. Maar aan het gezicht van de buurman ziet ze dat de boodschap is overgekomen. De buurvrouw komt erbij met ronde

schrikogen. Ze bieden meteen aan om te helpen, als het nodig is. Geen koffie. Fransen drinken geen troost. Hakkelend vertelt ze dat ze hier drie maanden blijft, om het huis voor te bereiden op de verkoop. Zo. Nu zal het hele dorp vanzelf te weten komen waarom ze hier is. Als een rivier die buiten de oevers treedt, zal het nieuws door de straten stromen. Hoe zeg je dat ook alweer? ‘Le Hollandais du Rue de Château est décédé.’

Die hele eerste week van april is het merkwaardig warm, fijn om het huis te luchten, spinnen te verjagen en de was te doen. Beddengoed, kluskleren, handdoeken. De Max-geur is er al uit, alles ruikt naar schimmel. Het water zakt.

De mensen in het dorp kan ze makkelijk ontlopen, die zijn gewend zich met hun eigen zaken bezig te houden, wie om een praatje verlegen is, doet dat op straat of nodigt formeel iemand uit op de borrel, de apéro. Niemand nodigt haar uit en dat is prima. Dat hun huis in de Faubourg staat, dat ene straatje net over de brug, dat helpt ook. Mensen komen hier niet zomaar.

Via de gleuf in de brievenbus haalt ze met twee vingers de post eruit. Er zit één folder in, van een schoorsteenveger. Met dat foldeertje kan ze straks de kachel aanmaken, en met het briefje van Max over de lakens. Nee, dat nog even niet. Onderin de brievenbus glimt iets roods. Waar was dat sleuteltje ook alweer? Na tien sleuteltjes geprobeerd te hebben gaat hij open.

Er liggen grote bloedrode kralen in en twee zilveren. Natuurlijk. Twee jaar geleden? Toen ging die armband kapot en de kralen deed ze even in de brievenbus, niemand heeft ze er ooit uitgehaald. Een trekker met een lekkende watertank erachter komt lawaaiig de hoek om. Ze zwaait. Daarachter een geruisloze elektrische BMW met Belgisch nummerbord, die afremt en bij de watermolen het pad op rijdt. Zou het gelukt zijn om de watermolen te verkopen? Of zijn het kijkers? Het bord ‘à vendre’ dat al jaren op de molen hangt is weg, ziet ze.

Het water zakt verder. In het weiland ligt oud, nat hooi en veel dode takken, werk zat dus. In plaats van binnen te klussen begint ze buiten op te ruimen. Alles zit onder een dunne laag bruin slib. Het is vast goede grond voor een moestuin. Ze pakt met tegenzin het gereedschap van Max uit. Ze heeft niet alles meegenomen, maar genoeg om nog wat klussen af te maken: een accuboer, een schuurmachine. Ze haalt hout voor de kachel uit de hangar. Twee elektrische fietsen, ze hoeft er maar eentje op te laden. De andere ziet er overbodig uit.

De nachten lijken donkerder dan normaal. Zo veel geluid in huis, gek dat ze dat vroeger nooit hoorde. Een bons – de grijze kat van de burens? Geritsel – muizen? Gekraak van bewegend hout, gepiep van een deur of raam. Heeft ze alles goed dicht gedaan? Bij het licht van de telefoon besluit ze om toch te gaan kijken. Dit was altijd Max zijn taak. Na twee nachten stommelen in het donker haalt ze de mooie porseleinen po van boven uit de knechtenkamer zodat ze zich niet meer aan van alles stoot op weg naar de wc. Ze heeft al drie blauwe plekken opgelopen. Het voelt een beetje raar, op zo'n wiebelende po, maar er is niemand om er aanstoot aan te nemen. Er is ook niemand om aanstoot te nemen aan de telefoon die ze mee naar bed neemt en aan houdt.

Ze drinkt elke dag koffie in de zon voor het huis. Op een dag staat Nicolas ineens voor haar neus. Zeven jaar oud, gitzwart haar en een rond brilletje. Meestal zijn ze met z'n tweeën, hij en zijn broertje Raoul, maar die is nergens te bekennen. Nicolas houdt een voetbal onder zijn arm en kijkt haar vragend aan. 'Is Monsieur Max er niet?' Max was altijd dol op Nicolas. 'Zo'n slim kereltje.' Nicolas is wel en ook weer niet de kleinzoon van de overburen, iets ingewikkelds met de ex-vriendin van de overbuurjongen. 'Nee, Max is er niet.' Oma moet hem later maar uitleggen dat monsieur Max overleden is, Joanne heeft er even geen zin in. 'Mag ik jou dan helpen? Van monsieur Max mocht ik altijd de kruiwagen met hout vullen.'

Ze drinkt de laatste slok koffie en staat op. ‘Goed idee, een kruiwagen hout kan ik wel gebruiken, kom maar mee.’ Nicolas holt voor haar uit naar de hangar en gooit de voetbal in het rozenperk. ‘Grote blokken, of kleine?’ Hij pakt vast de kruiwagen. ‘Deze? Deze zijn mooi droog, zei monsieur Max, die liggen hier al jaren.’

Het zijn de oude vloerdelen, die Max in mootjes heeft gezaagd. Ineens springt Nicolas achteruit. ‘Kijk!’ Op de houtstapel ligt een slordige kluwen veren, een dode vogel, vermoedelijk heeft de grijze kat die daar achtergelaten. Nicolas kijkt Joanne aan en dan voelt hij met één vinger aan het vogeltje ‘Décédé.’

Ja, daar zit weinig leven meer in. ‘Zullen we het begraven?’ Joanne heeft niet echt zin in een begrafenis, maar Nicolas kijkt met zoveel medelijden naar het vogeltje, dat ze erin meegaat. Huppelend haalt Nicolas een schep uit de werkplaats, waar hij verrassend goed de weg weet.

‘Zullen we dit doosje gebruiken?’ Het vogeltje past maar net in het lege spijkerdoosje. Nicolas gaat niet echt zachtzinnig om met het verenbolletje, hij wurmt het erin.

‘Hier, bij de rozen, dan staan er alvast rozen op zijn graf.’ Nicolas gaat helemaal op in het doodgraver spelen. Op een oud stuk vloerdeel moet de naam van het vogeltje geschreven worden. ‘Mickey, denk ik. Denk je niet? Heb je een stift? Hoe schrijf je Mickey?’

Met mooie ronde letters zet hij het erop: M-I-C-K-E-Y. ‘Nou nog de datum.’ Nicolas graaft een gat naast de voetbal, Joanne helpt hem om de rozen niet teveel te beschadigen, doosje erin, plank erbij, zand erover.

‘Doe jij dit ook zo met je vriendjes van school, als jullie een dood vogeltje vinden?’ Nicolas kijkt bedenkelijk. ‘Ik heb geen vrienden op school, ik heb een bril.’ Hij wijst op zijn brilletje, dat Joanne juist zo aandoenlijk vindt. ‘Je mag hier altijd helpen hoor, ik ben er voorlopig nog wel even. Zullen we het hout naar binnen brengen?’

Nicolas zucht. 'Ik kom voorlopig niet, denk ik. Opa en oma zijn mijn opa en oma niet, dat weet je toch wel? Ik mocht mee voor Raoul, maar die is nu groot genoeg om alleen te gaan, zonder mij.' Alsof hij het gehoord heeft, komt bij het noemen van zijn naam Raoul tevoorschijn. Drie jaar jonger, hetzelfde brilletje en qua uiterlijk precies de overbuurman. Dezelfde moeder, andere vader. Hij is opa's trots. 'Voetballen?' Samen hollen ze de straat in, naar het lage, doodlopende stuk, waar een rechte plak asfalt ligt. Ze wilde nog naroeppen 'Wel je handen wassen!' Hoe moet Raoul nou voetballen, voortaan, als Nicolas niet meer meekomt?

In de tuinkeuken vindt ze een doos met groentezaden van vorig jaar. In Nederland heeft ze haar werk op de tuinderij drie maanden stopgezet en ze is hier om op te ruimen. Maar het is voorjaar, dat stop je niet. Wat spinazie, radijs en rucola zaaien, ze kan op de markt wat slaplantjes kopen, of peterselieplantjes...

Modder aan je handen, zaad in de grond. Het is als een oud heksenritueel. Ze zet de spade in het nog kletsnatte gras. Een rond bed past precies tussen de jonge appelbomen. Een heksenkring kan het worden, vol heksenkruiden, daarmee ziet de tuin er ook meteen beter verkoopbaar uit. Het hoeft niet eetbaar te zijn, het kan ook heilzaam zijn. Bergamot voor kruidenthee. In haar hoofd maakt ze een plantenlijst. Met sla, radijs en rucola langs de randen, dat is voor het lekkere en dat houdt de grond bedekt tot de kruidenplanten groter zijn. Doornappel, papaver en stinkende gouwe, maar ook oude bekenden zoals salie, rozemarijn, dragon en bieslook.

Barbara is ook bezig in de moestuin, twee tuinen verderop. Door het snoeiwerk van de burens heeft ze er nu vrij zicht op. Ze zwaait. Net als ze twijfelt of ze door het veld met notenbomen heen naar haar toe zal lopen, komt Barbara er al aan om haar te condoleren. Een paar jaar geleden is haar eigen man overleden, gelukkig zegt ze niet 'Ik weet hoe het is'.

'Er zijn 'castors' in de rivier,' zegt ze. 'Kijk maar. De eik is dui-

delijk nog niet zo lang geleden half doorgeknaagd. Het hout is nog lichtgeel.' Joanne ziet de knaagsporen. Een castor is dus een bever, hoe leuk. Ambitieuze bevers, aan die eik te zien. Bij Barbara hebben de bevers drie appelbomen omgeknaagd die ze net had geplant.

Barbara kijkt wat bezorgd naar het graafwerk van Joanne. 'Durf je hier wel iets in te zetten, het loopt steeds vaker onder, tegenwoordig, straks rot alles weg.' Zijzelf leeft van haar tuin, het hele jaar. Ze kan zich niet permitteren om te tuinieren op een stuk dat kan onderlopen. Daar staan bij haar alleen maar fruitbomen, die kunnen er wel tegen. Natuurlijk kan ze vast niet helemaal van de opbrengst van de tuin leven, brood en ham kun je er niet telen. Ze zal heus wel eens boodschappen doen. Maar groente en fruit koopt ze nooit, zegt ze. Dus nu is ze alweer druk in de weer om zo gauw mogelijk de eerste lentegroente te kunnen oogsten.

Nooit naar de supermarkt? Zou dat echt kunnen met een weiland als dit? Joanne zou het eigenlijk wel eens willen proberen. Met tuinbonen, boekweit, rogge en walnoten moet je een heel eind kunnen komen, maar is dat ook lekker? Barbara stelt zichzelf duidelijk niet dat soort vragen. Voor haar is het vanzelfsprekend wat er in de moestuin staat. Jaar na jaar hetzelfde. Ze vindt het jammer dat zo veel mensen het moestuinieren opgeven. Joanne ziet het ook, hoe elk jaar moestuinieren uit het dorp verdwijnen onder oprukkende braamstruiken. Voor Barbara is werken in de tuin niet alleen maar een manier om aan goede groenten te komen, het is ook een dagelijkse workout, ze is pezig en ziet er stralend gezond uit.

Na deze keer komt Barbara vaker even langs als Joanne buiten bezig is. Ineens staan er zestien tomatenplantjes op de stoep. 'Had ik over.' Tja, rucola is één ding, maar zestien tomatenplanten rijp krijgen zonder kas? In een paar maanden tijd? Joanne zet ze achter het huis bovenop de pizzaoven en ze is

van plan ze per ongeluk dood te laten gaan. Tegen de tijd dat de eerste tomaten rijp zijn, is het huis hopelijk verkocht.

Zo zijn de eerste weken in Mezvelle vooral buitenweken. De telefoon laat ze binnen liggen op vliegtuigstand, lekker rustig. 's Avonds, achter de kachel, pakt ze ook liever niet de telefoon, maar leest ze nog maar weer eens de briefjes uit de 'lieve briefjes doos' van na de uitvaart. Alle kaarten, berichten van oud-collega's van Max, burens, vrienden. Even 'Maxen' op een zelfgekozen moment, niet doordat iemand een appje stuurt. Na een paar minuten vallen de eerste tranen op de lieve briefjes. Pas na een paar dagen pakt ze toch maar eens de telefoon. Heel veel appjes, ook van lieve mensen die aanbieden om langs te komen. Klusvrienden van Max, burens, berichten van de tuinderij, dat ze zo lang kan wegblijven als ze maar wil, het lukt allemaal prima. Hoezo lukt het prima? denkt ze dan toch.

Bericht van Kik. Ééntje maar. 'Ff bellen?' Maar de telefoon springt meteen op de voicemail, die streng verbiedt om in te spreken 'Hoi, met Kik. Je kunt iets inspreken, maar ik luister het nooit af.' Ze stuurt Kik een foto van de beverboom: 'Ambitieuze bever heeft eik bij ons weiland bijna doorgeknaagd.'

Dan slaat het weer om. 's Nachts onweert het flink en de radio-wekker springt uit door een elektriciteitsstoring. Geen Max die even gaat kijken. Het is zo donker dat ze de rand van het dekbed niet eens kan zien. Toch staat ze op om te kijken of de stoppen door zijn. Ze stoot tegen de po aan, kapot. Om niet op de schreven te stappen, stapt ze terug het bed in. Het is koud, zelfs in bed. Bij de eerste voorspelling van nachtvorst, haalt ze de tomaten van Barbara toch maar naar binnen. Ze zijn flink gegroeid.

Als ze de volgende dag langs het museum rijdt ziet ze hoe ze daar bezig zijn een grote tent op te bouwen voor de opening van het seizoen, morgen, het 'Fête de Gauffres'. Ze heeft een

aankondiging gezien op het prikbord van de supermarkt. Vier grijze mannen vechten met stalen buizen en flapperend tentdoek in de noordoosterwind. Zolang Kik erbij was in Mezvelle, bakte Joanne altijd een paar keer wafels, ze aten wafels op elk feest of bij elke gelegenheid, met een flinke lik Nutella. Morgen zal ze de kans grijpen om er weer eens eentje te eten. Meteen bij het begin. Dan heb je het maar gehad, iedereen gezien, alle condoleances in ontvangst genomen en dan kan het leven door. Pleister eraf, met één ruk.

Barbara zit bij de ingang en wuift dat Joanne zonder betalen door mag lopen. ‘Museum’ is een beetje een groot woord voor drie groene metalen loods en een verzameling scherven. Bij het Romeinse mozaïek, in de eerste loods, staat een stijlvol geklede vrouw in rap Frans een uitgebreide toelichting te geven. Zo’n veertig bezoekers buigen zich over het hek, dáár was het warme bad, dáár het koude en dáár de kleedruimte. ‘Toen kwamen de Hunnen en werd de villa verwoest. Mensen vluchtten weg of waren al weg getrokken. Landbouwgrond werd bos.’

Zo gaat het nu weer, denkt Joanne. Langzaam loopt het platteland leeg. Dat mozaïek lijkt nog gloednieuw. Zou dat echt zó oud zijn? Ineens is de rondleiding voorbij en loopt iedereen luid napratend richting tent.

Als laatste komt de vrouw die de rondleiding gaf naar buiten. Is dat niet Marianne, de vrouw die nu burgemeester van Mezvelle is? Gehuld in prachtige Parijse mode, tot in de puntjes verzorgd. ‘Ah, u bent toch Jeanne? Van de Rue du Chateau?’ Incognito bestaat niet in een dorp. ‘Zo fijn om u hier te ontmoeten, dat moeten we vieren. Kom, ik trakteer. Houdt u van wafels?’ In de tent staan vier ronde gietijzeren houtkacheltjes met daarop de wafelijzers. De mannen die gisteren de tent opbouwden, staan nu te bakken alsof hun leven ervan afhangt. Iedereen wil een wafel na de rondleiding, maar Marianne weet heel handig twee warme besuikerde wafels van de stapel sneller dan wie dan ook haar

kant op te krijgen. ‘Ik hoorde het van uw man, Max, iedereen in Mezvelle was zo dol op hem. Zo triest.’ Meteen schuiven er anderen aan, aan de biertafel waar ze zijn gaan zitten. Iemand trakteert op rosé. Joanne herkent sommige gezichten, Marianne stelt een aantal mensen uit het dorp aan haar voor, maar de namen gaan te snel om ze te onthouden. Joannes fleece zit na een paar happen in de warme wafel onder de poedersuiker, Marianne slaagt erin geen kruimeltje te morsen en ook haar lippenstift blijft intact. Het verbaast Joanne dat er in zo’n klein dorp nog steeds mensen zijn die ze nooit eerder heeft gezien. Allemaal kennen ze Max. Een klein vogelachtig vrouwtje veegt zelfs een traan weg en wijst in de richting van de begraafplaats. ‘Het leven, zó is het voorbij en dan lig je daar maar.’

Marianne knikt meelevend. ‘Alles gaat voorbij, helaas. Ooit bouwden de mensen hier een schitterende villa. Die bijna vergeten was, totdat iemand zich vaag iets herinnerde en begon te graven. Iemand is pas echt overleden als niemand meer aan hem denkt. Laten we daarom drinken op onze Hollandais uit de Faubourg. Op Max! Op de herinnering.’ Joanne vult aan: ‘Op Mezvelle!’ Mensen die Joanne voor het eerst heeft ontmoet toasten mee met plastic bekertjes rosé en Orangina. De rosé is nog lekker ook. Marianne legt haar hand op Joannes schouder en wenst haar sterkte de komende tijd. De sterkte voelt ze in die handafdruk. Warm. Daarna valt het gezelschap uit elkaar. Van middelpunt is Joanne weer buitenstaander geworden. Hoe lang duurt een herinnering? Soms wel tweeduizend jaar, zoals hier, op deze plek. Een bron, een steen, een heuvel waar de mensen over praten is genoeg om voort te leven.

Misschien zijn de mensen uit de molen hier ook ergens. De BMW bij de watermolen is blijven staan. Dat moeten dus wel nieuwe eigenaars zijn en aan de auto te zien hebben ze de belachelijk hoge vraagprijs wellicht gewoon betaald. Joanne ziet niemand die in aanmerking komt. Ze loopt over het terrein van het museum en neemt een houding aan alsof de zaken waar ze naar kijkt haar

ook echt interesseren, maar behalve de mensen en de wafels, interesseren al die dode stenen haar niet zo erg. Alleen de bron, bij de uitgang van het museum, die leeft en is ook altijd blijven leven. Het water spuit met forse kracht uit de heuvel in een rond stenen bekken. Eén grote oeroude steen. Een man komt aanlopen met twee lege flessen. Hij vult ze en drinkt dan uit de bron, ondanks het bordje ‘eau non controlée’. Het water stroomt weg, is uiteindelijk een van de kleine beken die de grote rivier voedt.

Diezelfde avond nog gaat ze voor het eerst dat ze hier is met de allerkleinste melkbus en vijftig cent contant naar de boerderij om verse melk te halen. Ze loopt het pad omhoog, langs de molen en langs de oude kasteelheuvel. Bij de molen staat de BMW, verder is het stil. Helaas voor de nieuwe eigenaars is bij een storm één deel van de gigantisch dikke treurwilg omgewaaid. Hier, vanaf het pad kun je goed zien wat een ravage dat is. De waterloop onder de brug wordt gedeeltelijk versperd, het water spat woest tegen de wilg en tegen alle andere dode bomen die door het hoge water eerder deze maand zijn meegesleurd. Joanne kan zich niet herinneren dat er ooit eerder zo veel dode stammen voor de brug lagen, maar misschien waren die wel altijd opgeruimd voordat zij er in de zomer kwamen. Het water duwt de boomstammen met kracht tegen de brug.

Voor haar staat midden op het pad een lichtgele auto geparkeerd: Suzanne is er. Ze staat al in haar deuropening, de deur van het huis boven de watermolen, het huis met uitzicht over het hele dorp, alleen de Faubourg kun je van hieruit niet zien.

Suzanne is zoals altijd: uitbundig. Enthousiast om haar te zien, meelevend met haar verlies. Ze heeft gisteren alles al gehoord, ze is zó intens verdrietig voor haar. ‘Oh Jeanne, ik móet je echt wat langer spreken. Wat naar voor je. Maar dat moet de volgende keer dan maar. Ik ben er net, en moet alweer bijna terug naar Boulogne. Het is te kort. Veel te kort. Alleen voor het Fête de Gauffres op en neer, gekkenwerk. Maar ja, Papa.’ Suzannes va-